

Exploatarea resurselor animale de către locuitorii așezării de la Niculițel (cultura Babadag): date arheozoologice

Simina Stanc, Valentin Radu***

Abstract: The analyzed fauna remains resulted from the archaeological researches carried out in 1988 and 2000 at Niculițel–Cornet. The analyzed sample contains 902 remains, from fish, reptiles, birds and mammals. The highest ratio within the sample is occupied by the mammal bones, with 615 remains, out of which 397 were also identified by species. The identified domestic mammal species are: cattle (*Bos taurus*), sheep (*Ovis aries*), goat (*Capra hircus*), horse (*Equus caballus*), pig (*Sus domesticus*), with cattle prevailing. The identified wild mammal species are: red deer (*Cervus elaphus*), wild boar (*Sus scrofa*) and roe deer (*Capreolus capreolus*), with highest number of remains belonging to red deer. There is a single fragment from birds and 6 fragments from reptiles. Fish remains are numerous (276) and the following species were identified: pike (*Esox lucius*), common carp (*Cyprinus carpio*), tench (*Tinca tinca*), catfish (*Silurus glanis*) and zander (*Sander lucioperca*).

Rezumat: Resturile faunistice analizate provin din cele două campanii arheologice preventive derulate în anii 1988 și 2000 în situl de la Niculițel–Cornet. Eșantionul analizat cuprinde 902 resturi care provin de la pești, reptile, păsări și mamifere. Cea mai mare proporție o dețin resturile de la mamiferele domestice (615 fragmente), dintre care 397 au fost identificate până la nivel de specie. Speciile de mamifere domestice sunt următoarele: vacă (*Bos taurus*), oaie (*Ovis aries*), capră (*Capra hircus*), cal (*Equus caballus*), porc (*Sus domesticus*), între acestea vita având cea mai mare frecvență. Pe lângă acestea au mai fost documentate următoarele specii de mamifere sălbatice: cerb (*Cervus elaphus*), mistreț (*Sus scrofa*) și căprior (*Capreolus capreolus*), cerbul având proporția cea mai mare ca număr de resturi, lângă care au fost înregistrate un rest de la păsări și șase fragmente de reptile. Resturile de pește sunt destul de numeroase (276) și am putut evidenția existența următoarelor specii: știucă (*Esox lucius*), crap (*Cyprinus carpio*), lin (*Tinca tinca*), somn (*Silurus glanis*) și șalău (*Sander lucioperca*).

Key words: archaeozoology, Early Iron Age, Niculițel, Babadag culture, quantification.

Cuvinte cheie: arheozoologie, prima epocă a fierului, Niculițel, cultura Babadag, cuantificare.

* Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Biologie, Platforma ARHEOINVEST, Bd. Carol I, 20A, 700505, Iași, România; e-mail: simina_stanc@yahoo.com

** Muzeul Național de Istorie a României, București, România; e-mail: valipeste@yahoo.com

Introducere

Identificat în nord-vestul Dobrogei, situl arheologic din punctul *Cornet* este amplasat la cca. 5 km nord de comuna Niculițel, jud. Tulcea, în zona bălților Dunării, pe o terasă relativ înaltă din apropierea lacului Gorgonel. Obiectivul a fost cercetat în 1988 și 2000 cu ocazia unor campanii de salvare, prilejuate de instalarea unor conducte de gaz metan, ce au cuprins o suprafață de aproximativ 2000 mp. Investigațiile au fost conduse de Florin Topoleanu (1988, parțial 2000) și Gavrilă Simion (o parte a campaniei 2000); la acestea au mai participat Gabriel Jugănarul (1988) și Sorin Ailincăi (2000).

Informațiile arheologice salvate cu acest prilej sunt foarte bogate și variate. Astfel, cele mai vechi urme de locuire datează din eneolitic (cultura Gumelnița, faza A1)¹, urmate de perioada mijlocie a epocii bronzului², epoca timpurie a fierului, perioada elenistică și cea romană³.

Majoritatea covârșitoare a descoperirilor aparțin unei întinse așezări a culturii Babadag, doar sumar publicată în câteva articole dedicate mai ales numeroaselor complexe care conțineau oseminte umane⁴. Din punct de vedere cronologic, această manifestare culturală a fost datată în Dobrogea, SE Moldovei și E Munteniei, de la sfârșitul sec. XI până spre prima jumătate a sec. VII a.Chr.⁵.

Date referitoare la exploatarea resurselor animale

Contribuția de față vine să aducă noi date referitoare într-un domeniu puțin cunoscut, și anume acela al exploatării resurselor animale în interiorul comunităților hallstattiene timpurii din zona istro-pontică⁶.

Resturile faunistice analizate provin din cele două campanii arheologice menționate mai sus. Eșantionul cuprinde 902 resturi, dintre care patru provin de la om (*Homo sapiens*). Resturile identificate aparțin la patru grupe taxonomice: pești, reptile, păsări și mamifere. Proporția cea mai mare în cadrul eșantionului o au oasele de mamifere, de la care provin 615 resturi (Tabelul 1), dintre acestea fiind identificate până la nivel de specie 397. Speciile de mamifere domestice identificate sunt: vita domestică (*Bos taurus*), oaia (*Ovis aries*), capra (*Capra hircus*),

¹ Micu *et alii* 2009.

² Ailincăi 2005.

³ Topoleanu, Jugănarul 1995.

⁴ Jugănarul, Topoleanu 1994; Topoleanu, Jugănarul 1995; Ailincăi, Topoleanu 2003; Ailincăi 2008; Constantinescu, Mirițoiu 2008.

⁵ Morintz 1964; Morintz 1987; Jugănarul 2005; Ailincăi 2010.

⁶ Vezi de exemplu Vasilescu-Ureche, Haimovici 1976; Haimovici, Bodi 2003; Haimovici 2008.

calul (*Equus caballus*) (Fig. 1, 2, 3), porcul (*Sus domesticus*). În cadrul grupului de mamifere domestice ponderea cea mai mare o are vita domestică, care reprezintă 46,6% din totalul resturilor de mamifere identificate. După vita domestică urmează ovicaprinele, a căror pondere este 19%, iar apoi calul care reprezintă 10,5% din totalul resturilor de mamifere identificate (Tabelul 2).

Tabelul 1. Grupe faunistice identificate în eșantion /
Faunal groups identified in the sample.

Grup faunistic	NR	%
Pești	276	30,73
Reptile	6	0,67
Păsări	1	0,11
Mamifere	615	68,49
Total eșantion	898	100
<i>Homo sapiens</i>	4	-

Au fost identificate următoarele specii de mamifere sălbatice: cerb (*Cervus elaphus*) (Fig. 4), mistreț (*Sus scrofa*) și căprior (*Capreolus capreolus*); cele mai multe resturi aparțin cerbului (8,3% din totalul resturilor de mamifere identificate) (Tabelul 2).

Pentru 218 resturi faunistice care provin de la mamifere nu s-a putut stabili specia căreia îi aparțin.

De la păsări provine un singur rest și de la reptile 6 plăcuțe dermice din carapace, care aparțin la două specii de broaște țetoase (*Testudo graeca* și *Emys orbicularis*).

Resturile de pești sunt numeroase (276), reprezentând circa 31% din întregul eșantion. Speciile identificate sunt: știucă (*Esox lucius*), crap (*Cyprinus carpio*), lin (*Tinca tinca*), somn (*Silurus glanis*) și șalău (*Sander lucioperca*). Proporția cea mai ridicată o au resturile de crap (reprezentând 67% din totalul resturilor de pește identificate), aceasta specie fiind urmată de somn (23,9%) și știucă (4,3%) (Tabelul 3).

Tabelul 2. Cuantificarea resturilor de mamifere identificate /
Mammal's remains quantification.

Specie	NR	%	NMI	%
<i>Bos taurus</i>	185	46,6	9	28,13
<i>Canis familiaris</i>	28	7,05	3	9,38
<i>Equus caballus</i>	42	10,58	4	12,5
<i>Ovis aries/Capra hircus</i>	76	19,14	6	18,75
<i>Sus domesticus</i>	20	5,04	4	12,5
Total mamifere domestice	351	88,41	26	81,25
<i>Cervus elaphus</i>	33	8,31	3	9,38
<i>Capreolus capreolus</i>	5	1,26	1	3,12
<i>Sus scrofa</i>	8	2,02	2	6,25
Total mamifere salbatice	46	11,59	6	18,75
Total mamifere identificate specific	397	100	32	100

Tabelul 3. Cuantificarea resturilor de pește identificate /
Fish remains quantification.

Taxon	NR	%
<i>Esox lucius</i>	9	4,39
<i>Cyprinus carpio</i>	139	67,8
<i>Tinca tinca</i>	1	0,49
<i>Silurus glanis</i>	49	23,9
<i>Sander lucioperca</i>	7	3,42
Total resturi determinate	205	100
Resturi nedeterminate specific	71	-
Total pești	276	-

Concluzii

În eșantionul provenit de la Niculițel ponderea resturilor aparținând mamiferelor domestice este 88,4%, indicând faptul că principala sursă de hrană o reprezenta creșterea animalelor. Resturile de mamifere sălbatice reprezintă 11,59% din totalul mamiferelor identificate, vânătoarea având o importanță relativ redusă în economia alimentară a acestei așezări.

În cadrul grupului de mamifere domestice domină ca număr de resturi vita, urmată de ovicaprine și apoi cal.

Au fost identificate trei specii de mamifere sălbatice, între acestea dominând cerbul. Din punct de vedere ecologic, lista speciilor vâdate indică exploatarea, în principal, a biotopului de pădure (*Sus scrofa*, *Cervus elaphus*), dar și a celui de lizieră (*Capreolus capreolus*). Astăzi cerbul nu mai este întâlnit în zonă, arealul de răspândire al acestei specii fiind restrâns la zona carpatică.

Pescuitul este o ocupație relativ importantă pentru procurarea hranei pentru locuitorii așezării de la Niculițel; resturile de pește reprezintă 30,7% din întregul eșantion.

Mulțumiri

Studiul a fost realizat în cadrul unui grant al ANCS, CNCS – UEFISCDI, proiect număr PN-II-RU-TE-2011-3-0146.

Bibliografie

- Ailincăi, S.C. 2005, *Un topor din bronz descoperit la Niculițel, jud. Tulcea*, SCIVA 54-56, 2003-2005, 271-277.
- Ailincăi, S.C. 2008, *The Dead among the Living in the Babadag Settlement from Niculițel–Cornet (Tulcea county, Romania)*, în Sîrbu, V., Ștefănescu, R. (eds.), *Funerary Practices in Central and Eastern Europe (10th c. BC – 3rd c. AD). Proceedings of the 10th International Colloquium of Funerary Archaeology*, Brăila-Brașov, 11-30.
- Ailincăi, S.C. 2010, *Începuturile epocii fierului în Dobrogea*, teză de doctorat susținută în cadrul Universității A. I. Cuza din Iași.
- Ailincăi, S., Topoleanu, F. 2003, *Noi complexe cu oseminte umane în așezarea de tip Babadag de la Niculițe–Cornet*, Peuce, S.N. 1, 45-50.
- Constantinescu, M., Mirițoiu, N. 2008, *Anthropological analysis of the human osteological remains from the Niculițel–Cornet site*, în Sîrbu, V., Ștefănescu, R. (eds.), *Funerary Practices in Central and eastern Europe (10th c. BC – 3rd c. AD). Proceedings of the 10th International Colloquium of Funerary Archaeology*, Brăila-Brașov, 69-83.
- Haimovici, S. 2008, *Studiul materialului arheozoologic din așezarea hallstattiană de la Babadag*, Peuce, S.N. 6, 149-164.
- Haimovici, S., Bodi, G. 2003, *Studiul paleofaunei descoperită în trei situri hallstattiene din nordul Dobrogei*, Peuce, S.N. 1, 477-476.
- Jugănar, G. 2005, *Cultura Babadag*, I, Constanța.
- Jugănar, G., Topoleanu, F. 1994, *Gropi funerare în așezarea hallstattiană de la Niculițel–Cornet (jud. Tulcea)*, Istros 7, 71-82.
- Micu, C., Mihail, F., Carozza, L., Florea, M. 2009, *Câteva observații asupra unor situri eneolitice din zona de nord a Dobrogei*, Peuce, S.N. 7, 9-48.
- Morintz, S. 1964, *Quelques problèmes concernant la période ancienne du Hallstatt au Bas Danube a la lumière des fouilles de Babadag*, Dacia, N.S. 8, 101-118.
- Morintz, S. 1987, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, Thraco-Dacica 8, 1-2, 39-71.
- Topoleanu, F., Jugănar, G. 1995, *Așezarea de tip Babadag de la Niculițel “Cornet” (jud. Tulcea). Săpăturile de salvare efectuate în 1988*, Peuce 11, 1995, 203-229.
- Vasilescu-Ureche, R., Haimovici, S. 1976, *Studiu preliminar al materialului faunistic din așezarea hallstattiană de la Rasova–Malul Roșu*, Pontica 9, 29-36.

Fig. 1. Metatars de *Bos taurus* /
Metatarsus of *Bos taurus*.

Fig. 2. Metatars de *Equus caballus* /
Metatarsus of *Equus caballus*.

Fig. 3. Mandibule de *Ovis aries* / *Capra hircus* /
Mandibles of Ovis aries / *Capra hircus*.

Fig. 4. Fragment de mandibula de *Cervus elaphus* /
Mandible fragment of Cervus elaphus.